

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

9 De tortura inferenda in crimine hæresis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

Farinacius supra. Causam autem grauem vocant relati Doctores iniuriam capitalem, aut grauem. Secundo dicendum est facta reculatione, et si de rigore iuris arbitri essent eligendi, vnus ex parte iudicis recusat, alius ex parte rei recusat, qui de causa allegata in reculatione cognoscere. At decentius, & honestius est, ne iudicium illudatur, ne negotii catholice religionis differatur, niue passi sine causa iniquitates reculentur, vt causa ad supremum senatum remittatur, qui cognita summarie causa reculationis eam admittat vel repellat, prout in Hispania ex Madriliana instructione seruati testatur Pagna dicto comment. 30. Farinacius n. 239. Interim tamen Inquisitor recusat procedere non debet, sed si habet collegam, collega procedat, sin minus, causa quieteat. Quae omnia procedunt, cum dubium est causam reculationis esse legitimam; secus si iudicio prudentem manifeste constet friuolam esse, & inane, & solum fuisse appetitam ad iudicium subterfugiendum, cuiusque detinendam.

PUNCTVM. IX.

De tortura inferenda in crimine haeresis.

- 1. Tortura in hoc crimine inferri potest, quando alia legitima probatio deficit.
- 2. Debet tamen procedi de legitima indicia, & sufficienter probata.
- 3. Vnus testis deponens non de delicto, sed de indicio delicti non sufficit ad torturam.
- 4. Si plures, quam duo testes singulares concurrerent ad probationem indiciorum, posset reus subici torturae.
- 5. Dicitur vnus testis de corpore delicti sufficere ad subiendum reum torturae, tametsi alij contrarium sentiant. Intelligitur dummodo testis sit omni exceptione maior, & reus non sit probate virtutis.
- 6. Socius criminis non probat indicium sufficiens ad torturam.
- 7. Probat tamen, si alio admiculo iunetur.
- 8. Quid debeat index perpendere in depositione socii criminis.
- 9. Fama sua ratione probans indicium sufficiens ad torturam.
- 10. Confessio extrajudicialis sufficiens est indicium ad torturam.
- 11. Sola variatio, & vacillatio non probat indicium sufficiens ad torturam, tametsi probabiliter alij contrarium defendant.
- 12. In crimine haeresis omnes alia exempti torquendi sunt.
- 13. Alijs vobis placet lenius esse torquendos, sed non est eorum dictum in iure fundatum.
- 14. Minores, senes, & valetudinarij torqueri possunt pro qualitate virium, excepta muliere pregnantis.
- 15. Reus in tormentis delictum factum debet ratificare, aliud ex eius confessione ibi facta condemnari non potest.
- 16. Facta ratificatione si poenitentiam exposulat, admittendum est, nisi fuerit relapsus: si in errore persistit, debent adduci Doctores, qui illum conuincant.
- 17. Si accedente tempore ratificationis reus renoueat, subiendum tortura iterum est.
- 18. Si tortus sufficienter sit, & in negatiua persistet, absoluedus est.
- 19. Reo conuicto, & confessio, potest tortura inferri pro habendis complicibus.
- 20. Quoties agitur an reus subiciendus sit tortura, debet eius Aduentus assidere.

Nemini dubium est torturam inferri posse in hoc crimine, cum alia via veritas haberi non potest. Nam prius tentanda sunt omnia alia remedia & in omnium defectum, huius acris, rigidi, periculosi, & fallacis vnus conceditur. Cuiusmodi enim, & coactio non est tortura inferenda, quia tunc iam de delicto constat, & tortura, vt probetur delictum, & inuelligatur veritas occulta adhibetur iuxta textum in l. vi. C. de quest. ibi, & ex hoc ea quae occulta sunt, reuelari, & l. i. edit. vers. si de quest. & l. d. Pius, eodem tit. & alijs quae congerit Anton. Gom. tom. 3. variarum. c. 13. n. 20. constat. Modos inferendi torturam, & diligencias anteriores faciendi, vt veritas eruatur, optime tradit Eymeric. direct. 3. part. rub. de tertio modo terminandi processum, num. 151. & sequentibus & ibi Pagna in addition. comment. 39. Anton. Gomez tom. 3. variarum. cap. 13. n. 23. & 24.

2. Nunquam tamen in crimine haeresis, sicut neque in alio crimine tortura infigi potest, nisi praecedant sufficientia, & legitima delicti indicia, sic late Marfilius l. i. ff. de questionibus & cens. 49. num. 9. conf. 50. num. 3. Menochius alios referens, de arbitrat. lib. 1. questione 84. a. n. 1. & redditur ratio, quia ad torturam, quae est damnum irreparabile, inchoandum non est l. i. ff. de qu. Tortura enim in subsidiu aliam probationem deficientium allumitur ad veritatem manifestandam. Hoc autem indicia,

torturam praecedentia debent sufficienter esse probata, dum enim probata non sunt, indicia esse non possunt. Quapropter crede quodlibet indicium de se ad torturam inferendam sufficiens probandum esse duobus, vel pluribus testibus; alias non plene probandum erit, vt pluribus exornat Anton. Gomez variaru resolutionum. tom. 3. cap. 3. rubr. de tortura reorum, n. 18. Clarus practicarum quest. 22. in princ. Menochius de arbitrat. lib. 2. casu 270. n. 23. Farinacius lib. 1. quest. 37. a. num. 13.

3. Quocirca vnus testis deponens non de delicto, sed de indicio delicti, v.g. de confessione extrajudiciali, de fama, de fuga, aut alio simili, insufficientis est, vt alijs relatis docent supradicti Doctores, quibus adde Mascard. de probationibus, lib. 1. concl. 462. num. 18. & 19. & conclus. 394. num. 1. & 4. lib. 2. & concl. 1385. n. 3. lib. 3. Pagna ad l. ymer. direct. 3. part. quest. 61. comment. 100. vers. si iam indicia Marti Delio disquisit. magis lib. 5. in 2. appendice. quest. 10. Roias tractat. de haereticis. part. 2. n. 289. Quod intelligendum censet, etiam si adesset alius testis deponens de alio indicio, ita vt essent duo testes singulares, quilibet de suo indicio deponens, non redderent reum subiectum torturae; quia vtraque illa depositio non aequiualet probationi concludenti facta a testibus contestibus, vt pluribus comprobata, probat, & exornat Farinac. q. 37. num. 38.

4. At si testes singulares plures quam duo concurrerent ad probationem indiciorum, ipsique essent probatae vitz, omnique exceptione maiores, sufficienter ex eorum depositione reus subici posset torturae, quia verisimile non est tot testes talia deposuisse, nisi reus culpabilis existeret. Item cuiuslibet testis depositio, etsi non concludenter probet indicium, aliquam tamen, etsi leuem, facit praesumptionem. Ergo multiplicatis his depositionibus, ex illis resultare potest maior praesumptio, quam ex probatione concludenti vnus tantum indicium, sic Albertin. tract. de agnoscent. assert. cathol. & haeretic. qu. 25. n. 20. Carter. pract. in 2. tr. de indic. & tortura, §. sua autem, & qualia debeant esse indicia, n. 6. 8. & 9. Clarus in pract. q. 21. vers. sed pone suad vnus Farinac. loco allegato, n. 38. Adde ad torturam regulariter sufficere vnum indicium, sit proximum, & illatum delicti, & bene probatum: sic post alios Anton. Gomez tom. 3. variarum. cap. 13. n. 8. Gigas de crimine lae maiest. i. n. 16. Menochius de arbitrat. lib. 2. casu 331. & de praesumpt. l. 1. q. 89. n. 14. Farinac. q. 37. n. 47.

5. Quae autem sint haec indicia, quorum quodlibet sufficiens sit torturae subiicendi reum, examinandum est. Et primo dubitatur de depositione vnus testis de delicto, v.g. deponit Petrus te haereticum praedicasse, aut idola adorasse, vel quid simile haereticale fecisse: praeterea eius depositio sufficiens indicium ad torquendum: Non desunt negantes, nisi simul cum depositione vnus testis de delicto fuerit, vel aliud indicium, praesumptioque cocurrat, sic Marfilius cons. 102. n. 10. Notell. pract. in rub. de testibus in mat. crimin. n. 49. Ratio esse potest, quia tortura est poena grauissima, quae reo imponenda non videtur, nisi delictum sit plusquam semiplene probatum. Item dictum vnus testis in criminalibus non semiplene probet, etsi probat in ciuilibus: quibus fauet Albertin. tract. de agnoscent. assert. q. 34. n. 39. Vini. comm. opin. verbo testis vnus de visu n. 2. & seq. Eymer. 3. p. 16. vers. 3. Nichilominus a communi sententia recedendum non est, quae affirmat dictum vnus testis de corpore delicti deponens sufficiens esse indicium ad torturam. Debet tamen testis esse omni exceptione maior. Ratio est, quia tam in ciuilibus, quam in criminalibus testis vnus semiplene probat, cum duo probent concludenter, vt multis relatis docent Anton. Gomez tom. 3. var. c. 12. n. 2. sua. vers. animaduertendum tamen. Pagna direct. 3. p. comm. 110. in medio, vers. ceterum. Menoch. de praesumpt. l. 1. q. 89. n. 7. Farin. q. 36. n. 229. Et ita in proprijs terminis haereticis, sufficere vnus testis omni exceptione maioris depositione docuit post alios Simac. cathol. instr. t. 65. rubr. de tormentis, n. 23. & seq. Eymer. direct. inquis. 3. p. 61. n. 3. vers. secunda regula & n. 8. §. vers. septima regula, & ibi Pagna comm. 110. vers. primo. & seq. Farin. q. 185. n. 129. Zanch. tract. de haeretic. c. 9. & ibi Campegi in addit. list. E. vers. num. quid poterit torqueri: & alij. Notanter dixi, si testis sit omni exceptione maior, nam si aliquem defectum patiat, cum tunc non semiplene probet, nullo modo seipso solo indicium faciet ad torturam, sic Farinac. supra n. 131. & latius dixi quest. 37. n. 65. & 61. Carter. tract. de haeretic. n. 118. Pagna dicto comm. 110. vers. secunda regula. Gabr. consil. 178. n. 6. lib. 1. Adde neque vnum testem omni exceptione maiorem sufficere ad torquendum reum, si reus denunciatus sit bonae fame, & virtutis apud omnes: Quia bona opinio infirmat dictum testis, & praesumptionem conuertit in contrarium: sic Simac. de catholic. instr. tit. 56. n. 23. & in enciclid. tit. 52. n. 13. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 36. Pagna 3. p. direct. quest. 61. comm. 110. vers. non dubio tamen. Farinac. de haeretic. quest. 185. n. 132.

6. Hinc inferri solet criminis deponentem de delicto non praebere sufficientem probationem ad torturam, quia esto in hoc crimine ob fidei fauorem testis alius inhabilis admittatur, non tamen admittitur vt integre probans, & tanquam omni exceptione maior, vt tradit Marfil. cons. 199. n. 15. volum. 2. Grammat. cons. 59. n. 1. Hippo. Riminal. consil. crimin. diuers. cons. 84. n. 9. Anton. Gom. tom. 3. rub. de probationibus delictorum n. 23. Bossius de indicibus, & considerationibus ante torturam, num. 166. & 177. vers.

DE
S
T
R
A
T
O
N

omnes in criminibus excepti, præcipue in hoc crimine hæresis, torqueri possunt. Negat Anton. Gomez, tom. 3. cap. 13. n. 3. in fine vers. 1. tamen intelligo. Et reddit rationem, quia exemptio hæreticorum personarum à tortura fit ob periculum vitæ propriæ, vel alienæ, quod periculum aequè in omni crimine procedit, & consenti- re videtur Pegna 1. p. direct. comment. 110. circa medium vers. quod autem. Nihilominus credo hos omnes torqueri posse (ex- cepta muliere prægnante) si tortura ea cautela, & moderate adhibeatur, ut secandum Medicorum consilium, nulli inde peri- culum mortis timeatur, sic Simancas de hæres. 65. n. 45. Petr. à Plecha in epitome delict. lib. 1. c. 32. n. 12. in fine. Carroz in præf. crimin. 2. tract. de iudic. & tortura, §. circa tertium quæ persona torqueri possunt, n. 37. vers. fallit in criminibus exceptis. Pegna, 3. p. direct. comment. 39. n. 156. vers. scio quæsitum esse. Fatinacius in d. i. quæst. 41. num. 13. & de hæres. quæst. 185. num. 125. Funda- mentum delimitur ex l. de minore. ff. de q. vbi exemptio mino- re 14. annotat à tortura, subdit. Consultus non procedere exemptionem in crimine læsæ maiestatis in quo omnes omnino si ad testimonium provocentur, cum res exegerit, torquentur. Si igitur torqueri possunt pro testimonio dicendo in crimine excepto, à fortiori ob suspicionem commissi criminis. Nec valet ob- iectio, hosi iniqui, torquendos esse tortura relata in l. §. impuberi, ff. ad Syllan. vbi cauetur impuberes terri possit, habena, vbi fe- rula cædā, quia hic terrores, & castio etiam extra crimina excepta conceditur. Item quia reus in l. de minore. absolute dicit tor- quendus. Terrores autem & ferulæ castio non reputatur tortura, ut ex l. supra dicta l. 1. manifeste colligitur. Inquit enim textus. Impu- bescit autem vitam in supplicio patimur, an vero etiā in quæstio- nibus magis est ut de impubere nec quæstio habeatur, alias solet hoc in viti observari, ut impuberes non torquentur, terri tamen ferulæ & habena, vel ferula cædā. Ecce quia ratione terrores, & castio ferulæ & tortura non reputatur. Dixi, excepta muliere prægnante, quæ propter partus periculum non solum à tortura, sed etiam à terrore illius excluditur, eo quod ex terrore abortus sequi potest sicut ex ipsa tortura. Vnde prohibita tortura, & hic terrores prohibentur, tum quia eadem ratio, tum quia prohibitio sine, prohiberi videtur media ad illum. Loravio ff. de sponsalib. l. cum lex, ff. de pænitentiis l. cum delictum ff. de pænit. & tractat expresse Anton. Gomez tom. 4. vers. c. 13. de tortura reorum n. 4. vers. & ita abest procedere Fatin. q. 41. de iudic. & tortura. num. 84. & 108 Pegna 3. p. comm. 34. col. si quis autem.

15. Restat quid faciendum sit de reo negante, vel consistente in tormentis. Et in primis aduerto confessionem factam in tor- mentis debere ratificari, alia ex illa condemnari non poterit: ut tradit ex omnium scientia Elymeric. direct. 3. p. rubr. de tortio- nio terminandi processum, n. 157. vers. si autem in quæst. Fatina- cius de hæres. quæst. 185. num. 150. Vt autem ad ratificationem inducatur reus, caute inquiritor procedat, primò interrogando cum in genere, an confessionem factam à probo, deinde eam in particulari proponat, & per extensum legat, & perquirat, an quæ facta sunt, sit ea, quæ factus sit.

16. Quo factio si reus in tormentis confessionem suo tempo- re sollicit post, 24. horas ratificaverit, & penitentiam abolitionem petierit, abiurare debet suos errores, & penitentia iniuncta ab excommunicatione incurta publice abolendus, nisi fuerit rela- tius quia tunc curiæ seculari est tradendus iuxta superius dicta. Si vero ratificans confessionem in suo errore persistere vult, ne- que ab illo recedere, variis modis conuincendus: præcipue ad- ducendi Doctores, qui cum illo disputent, eisque rationes dispo- nant, ac tandem argumentis omnino vincant. Quod si se vi- det non proferretur, sed peritaxa perferretur, curiæ seculari penitentius tradatur.

17. Vt cum si accedente tempore ratificationis reus confes- sionem factam renouauerit, iteque torturæ subiciendus est, non tan- tum quia renouauit, sed quia ex confessione prius facta nouum habitum criminis commissi dedit. Naquam tamen, ut iam dixi, vitæ certam vice subiciendus torturæ est: præcipue si prima vice tormentum sustinuit, quæcūq; indicia postulabant, ut multis alle- gatis aduertit Fatin. quæst. 38. n. 97. & 105. At si reus in tortura negant, subicietur torturæ non potest, nisi fuerint noua indica- cia vigentia, & à primis diuersa, iuxta textum in l. vnus. §. 1. ff. de q. 30. reus euidentioribus argumentis oppressus repeti in quæst. post. ver. nisi prius iuxta qualitatē in indiciorum, & grauitatē delicti tortus non fuerit, quia tunc non tam repetitur, quam de nouo tortura contortatur, qualibet enim ex his causis existente torqueri potest. At illis constantibus abstinendū est à tortura, ut alius allegat docent Meno. de arbit. l. 2. casu 272. n. 56. & 7. Fatin. de iudic. q. 38. n. 71. præcipue n. 83. Cum autem dico reum subici iterum torturæ posse, debet intelligi, si valeat sustinere abque vitæ, vel membrorum periculo: sunt enim aliqui debiles, vt etiam si leuiter tori fuerint, nouam torturam absque periculo probabili sustinere non possunt. Iis tamen danda non est, vt colligitur satis in l. vnus §. 1. ff. de quæstionib. libi, maxime si in tormentis animus, corpusque durauerit. Semper enim p. a. oculis habenda sunt illa verba Iurisco. in l. quæst. modum, ff. de quæstionib. Questionem habere oportet, vt seruus saluus sit vel innocente, vel supplicio: sic Pegna 3. p. comm. 39. num. 156. vers. vnus tamen pluribus relatis Fatinac. quæst. 38. num. 82.

Fer. de Castro Sum. Adors Pars I.

18. Sed quid si tortus in negatiua semper persistit, absoluen- dus ne est, an potius indicenda purgatio, vel abiuratio? Respon- deo, si insufficienter tortus fuit ob debilitatem, vel aliam cau- sam; & indicia sunt vrgentia & vehementia, abiurare debet: si sufficienter tortus fuit, credo liberum esse dimittendum, & sen- tentiam absolutioem, si petierit, esse concedendam. Prior pars probatur, quia aliqua via debent indicia illa purgari, & cum tor- tura purgata non fuit, iustum est, vt aburatione purgentur. At quando tortura indicis correspondet, plene illa purgat: purgatis autem indicis remanet reus absolueudus, ex vulgari axiomate, Actor non probante reus debet absolui. Actor. C. de probat. l. qui accusare, C. de edendo sic pluribus comprobatur Simanc. catholice in- sist. tit. 56. rubr. de purgat. canonica n. 17. & in enchirid. tit. 42. rubr. de torm. n. 40. & 154 rubr. de purgat. n. 16. Pegna 3. p. di- rect. cōm. 39. n. 156. circa finem, vers. sic estis crimino requiratur. & 2. p. comm. 14. ad c. inter sollicitudines, de purgat. canon. vers. atque ex hac interpretatione, Fatinac. q. 185. n. 128. Rojas tract. de hæres. 2. p. num. 306.

19. Tandem inquire, an reo conuicto, & confessio pro ha- bendis complicibus tortura inferri possit? Respondeo posse, si se- miplene probatum fuerit complices habuisse, quia non reuelare complices (quando tenetur, & de illis cogitur) est delictum fau- toria. Ergo super hoc delicto semiplene probato torqueri potest. At si nulla probatio sociorum præcessit, non video qua ratione subici torturæ possit ob illos reuelandos; cum non detur præ- sumptio, quod delictum committat, sic Simanc. catholice in- sist. tit. 43. num. 27. & seq. tit. 65. num. 59. & 60. & in enchirid. tit. 29. num. 12. & tit. 53. num. 30. & 31. Didac. Cautea quæst. crim. rubr. de hæres. c. 1. num. 57. Fatinac. aliis relatis de hæ- res. quæst. 185. num. 133.

20. Pro complemento huius materiae placet aduertere cum Reper. inquisit. verbo aduocatus §. sed an aduocatus. & verbo tortura §. an aduocatus. Pegna direct. 3. p. comm. 110. in fine vers. postremo videndum. Quoties disputatur, an reus iube-endus sit torturæ, debere eius Aduocatum assistere, vt reum possit à tortura defendere, si videtur indicia insufficientia esse: cum enim tortura graue præiudicium reo afferat, contra ratio- nem, & æquitatem esset, si indefensus illam cogeretur subire.

PUNCTUM X.

De probatione requisita in crimine hæresis.

- 1 Ad condemnandum reum, vt hæreticum, hæresis debet sufficienter probari, ad illum vt suspectum, sufficientis præsumptione iuris.
- 2 Scriptura verborum, & facti hæresis probatur, & quali hac sint.
- 3 Aduersus huiusmodi facta, vel dicta non admittitur in contrariam probatio, nisi ad summum ecclesiasticis ex metu.
- 4 Confiten facta hæreticalia, & negans intentionem con- demnantis est vt vehementer de hæres. suspectus si com- paret ante denuntiationem.
- 5 Si citatus comparat, & negat intentionem, torquendus est, & in negatiua persistens tanquam suspectus de hæres. vehementer condemnandus iuxta plurimum sententiam.
- 6 Probabilis censio tanquam hæreticum negatiuum esse puniendum.
- 7 Dux probationes semiplene non iunguntur ad vnam inte- gram efficiendam, tamen si aliqui contrarium sentiant.
- 8 Contra accusatorem, & scilicet in fauorem rei sufficit semiplena probatio, vt in pœnam ordinariam condem- nari non possit.

Dubitatur Doctores, an hæresis crimen debeat plene, & conuictenter probari, an solum sufficienti præsumptione? Cui dubitationi communis responsio est ad condemnandum hæreticum tanquam hæreticum plenum, & conuictentem proba- tionem requiri; ad illum vero condemnandum vt suspectum, præsumptiones iuris sufficere. Priorem partem docent post alios, quos allegat Simancas cathol. in sist. tit. 50. rubr. de præsumpt. n. 21. & seq. & in enchirid. viol. relig. 1. 40. ead. rubr. de præsumpt. n. 1. Rojas tract. de hæres. 2. p. assert. 6. n. 150. Dec. tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 20. vers. imò quod non sufficienti. Fatin. q. 187. n. 25. & 38. & videtur decidi expresse in c. lit. de præsumpt. ibi Quocirca mandamus, quatenus eum propter solam suspicionem quamuis vehementem nolimus illum de tam graui crimine condemnari. Ratio est, quia hoc delictum grauissimum est; & grauissimis penis punitur. Iustum ergo est, vt aliquis ex sola præsumptione illius, illud commississe declaratur. Adde, in reliquis delictis probationes luce meridiana clariore expolluntur, vt tenent omnes, & est decisio textus in l. sciant cuncti qua est fin. C. de probat. & habetur cap. sciant cuncti, 2. q. vlt. Ergo à fortiori in hoc delicto reliquorum grauissimo. Secundam partem, scilicet præsumptiones iuris sufficere ad condemnandum reum tanquam suspectum videtur res indubitata, cum præsumptiones illi inspecti red- dant: nulla ergo inuita illi interrogatur, si sic suspectus declaratur, & vt talis puniatur abiuratione, & pœna extraordinaria iuxta textum

DE
STR
A
P
O
N
I
I

